

УДК 341.6

DOI 10.30970/vir.2018.45.0.9477

КОМПЕТЕНЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО РОЗГЛЯДУ МІЖДЕРЖАВНИХ СПОРІВ – СПРАВИ УКРАЇНИ ПРОТИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Ігор Земан

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032) 239-47-10,
e-mail: izeman@ukr.net*

Досліджено компетенцію Європейського суду з прав людини щодо міждержавних спорів. Проаналізовано вплив Загальної декларації з прав людини на прийняття Європейської конвенції з прав людини. Значну увагу приділено розгляду міждержавного спору України з Росією.

З 2014 р. подано 6 міждержавних скарг України проти Росії, які перегрупували у три справи. Скарги стосуються української заяви щодо порушення Росією та контрольованими нею збройними угрупованнями Європейської конвенції з прав людини. Підставою для скарги слугувало порушення кількох статей Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема: ст. 3 (заборона катування та нелюдського чи такого, що принижує гідність поводження); ст. 5 (право на свободу та особисту недоторканість); ст. 6 (право на справедливий суд); ст. 8 (право на повагу до приватного життя); ст. 9 (свобода релігії); ст. 11 (свобода зібрань та об'єднання); ст. 13 (право на ефективний засіб юридичного захисту) та ст. 14 (заборона дискримінації).

У своєму поданні до скарги Україна зазначає, що Росія здійснювала та продовжує здійснювати ефективний контроль над Автономною Республікою Крим та над сепаратистськими й армійськими формуваннями у Донецькій та Луганській областях. Відповідно до позиції України, Росія є відповідальною за численні порушення Європейської конвенції з прав людини у цих регіонах.

На доповнення до міждержавних спорів, у Суді перебуває понад 4 000 індивідуальних скарг, пов'язаних з подіями в Криму та бойовими діями на Сході України.

Ключові слова: Європейський суд з прав людини; міждержавний спір; анексія Криму; збройний конфлікт; Схід України.

Постановка проблеми. Анексія Криму та окупація Сходу України Росією спровокували адекватну реакцію з боку України. Попри застосування збройної сили у відповідь, як реалізацію свого права на самозахист та збереження територіальної цілісності, Україна також намагається використовувати мирні засоби вирішення спору з Російською Федерацією. З 2014 р. наша держава подає позови до усіх ключових міжнародних судових органів, зокрема Міжнародного суду ООН, Постійної палати третейського судочинства та Європейського суду з прав людини.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням практики Європейського суду з прав людини займається чимало вітчизняних теоретиків і практиків, серед яких В. Г. Буткевич, П. М. Рабінович, Д. А. Гудима, К. О. Савчук, а також іноземні вчені, зокрема В. Шабас, Ф. Сендс, Р. Оверд, Е. Клефем, Дж. Кревфорд,

М. Левіс. Проте у вітчизняній науці практично відсутні дослідження компетенції Європейського суду з прав людини щодо міждержавних спорів та аналізу сучасних україно-російських судових спорів.

Мета статті полягає у дослідженні компетенції Європейського суду з прав людини щодо розгляду міждержавних спорів у контексті україно-російського спору.

Виклад матеріалу. Вперше права людини зібрані і висвітлені у єдиному міжнародному документі – Загальній декларації з прав людини. Декларація значною мірою вплинула на розвиток міжнародного права прав людини, а її засадничі положення та норми висвітлили в усіх сучасних міжнародних договорах щодо захисту прав людини. Зокрема, такий важливий регіональний документ, як Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (далі – Конвенція 1950 р.) містить стандарти, закріплені Загальною декларацією прав людини. Навіть у преамбулі до Конвенції 1950 р. наголошено, що уряди держав-членів Ради Європи беруть до уваги Загальну декларацію 1948 р. [6, с. 178]. Хоча у Конвенції 1950 р. Загальній декларації відведено чільне місце, за задумом авторів цей документ не міг стати лише зміненою копією Загальної декларації. Завдяки закріпленню ефективного механізму забезпечення прав людини через реалізацію права на індивідуальне звернення за захистом порушених прав до Європейського суду з прав людини, Конвенція 1950 р. слугувала першим міжнародним правовим документом з забезпечення широкого спектра громадянських та політичних прав. Механізм забезпечення реалізації Конвенції 1950 р. – це та новела, що була відсутня у Загальній декларації та є надзвичайно потрібною для реалізації програмних положень будь-якого міжнародного документа [1, с. 118].

Європейський суд з прав людини (далі ЄСПЛ) засновано у Страсбурзі державами-членами Ради Європи 1959 р. для розгляду порушень Європейської конвенції з прав людини 1950 року [25]. Цей судовий орган відомий насамперед своєю компетенцією розглядати позови індивідів проти держав, владні органи яких порушили їхні базові права. Проте Конвенція 1950 р., що становить основу компетенції Суду, передбачає також можливість Суду розглядати міждержавні спори. Це закріплено ст. 33 Конвенції 1950 р., де зазначено, що кожна держава-член конвенції «може передати на розгляд Суду питання про будь-яке порушення положень Конвенції та Протоколів до неї, яке допущене, на її думку, іншою Високою Договірною Стороною» [5]. Нормативний зміст положення про міждержавну юрисдикцію ЄСПЛ був запозичений зі Статуту Міжнародного суду ООН [24, р. 724].

Відповідно до Конвенції 1950 р., усі держави-члени могли бути відповідачами у разі подання заяви іншою державою. Сучасна ст. 33 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод запроваджена Протоколом №11 [7]. Йдеться про те, що стаття про міждержавні спори відображає попередню систему, коли процес могли розпочати перед комісією одна чи кілька держав проти іншої держави, що ратифікувала конвенцію [24, р. 725].

В одній з перших міждержавних скарг Європейська комісія з прав людини зазначила, що «мета високих договірних сторін у процесі укладення конвенції полягала не у наданні одне одному взаємних прав та обов'язків відповідно до їхніх індивідуальних національних інтересів, а полягала у реалізації прагнень та ідеалів Ради Європи, як це було виражено у її Статуті» [24, р. 725]. Деякі міждержавні спори є прикладом дій держав без прямого інтересу в двосторонньому розумінні, а спрямовані на посилення європейського публічного порядку. Справа Греції – найкращий приклад, коли скаргу подало кілька членів Ради Європи через порушення прав людини після приходу до влади у Греції фашистської хунти 1967 р. [26]. Отже, така міждержавна справа не потребує шукати компенсації для конкретного індивіда, а служить метою спрямування захисту до публічного порядку Європи.

У межах Міністерства юстиції України існує спеціальна посада Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, на яку Кабінетом Міністрів України покладено повноваження щодо забезпечення представництва держави під час розгляду справ щодо порушення положень Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року у Європейському Суді з прав людини [9]. Функції Урядового уповноваженого поширюються і на численні випадки представництва держави у позовах щодо порушення прав людини органами державної влади України, а також на представництво у міждержавних спорах.

Зазначимо, що Міністерство юстиції України описує ситуацію щодо спору з Росією у щорічних звітах. В урядовому документі йдеться, що з 2014 р. Україна подала до ЄСПЛ декілька міждержавних заяв проти Росії, які стосуються скарг на масові та систематичні порушення прав людини на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, Донецької та Луганської областей [10].

Уряд наголошує у звітах щодо продовження роботи, спрямованої на підтримку та супроводження вже поданих міждержавних актів, а також щодо збору та вивчення відповідної інформації на предмет формулювання нових скарг проти Росії [11].

13 березня 2014 р. Уряд України подав першу міждержавну скаргу (20958/14) проти Російської Федерації в порядку звернення за статтею 33 Конвенції 1950 р. Уряд України також звернувся з клопотанням про тимчасовий захід за правилом 39 Регламенту Суду, зокрема, просив вказати Уряду Росії на необхідність утриматись від заходів, які можуть загрожувати життю чи здоров'ю цивільного населення на території України [2].

Суд ухвалив рішення застосувати правило 39 Регламенту Суду та закликав обидві сторони утриматись від будь-яких заходів, у тім числі, військових дій, які можуть спричинити порушення прав цивільного населення за Конвенцією, зокрема, наразити їхнє життя та здоров'я на небезпеку [17].

Справа України проти Росії за скаргою № 20958/14 належить до подій, які спричинили та спровокували поширення контролю Росії над Кримським півостровом та подальший розвиток подій на Сході України. Уряд України зазначив, що з 27 лютого 2014 р. Росія здійснює ефективний контроль над

Автономною Республікою Крим та над сепаратистськими й армійськими формуваннями на сході України, а також цілковито впливає на ситуацію, що спровокувала численні порушення Конвенції 1950 р. Україна у своїй скарзі звертається щодо порушень ст. 2 (право на життя), ст. 3 (заборона катування та нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження), ст. 5 (право на свободу та особисту недоторканість), ст. 6 (право на справедливий суд), ст. 8 (право на повагу до приватного життя), ст. 9 (свобода релігії), ст. 11 (свобода зібрань та об'єднання), ст. 13 (право на ефективний засіб юридичного захисту) та ст. 14 (заборона дискримінації) Конвенції 1950 р., а також ст. 1 Додаткового протоколу № 1 (захист власності) та ст. 2 Додаткового протоколу № 4 (свобода пересування) до Конвенції 1950 р. У скарзі України йдеться про те, що з березня по вересень 2014 р. загинули українські військові та цивільні особи внаслідок нелегальної анексії Криму та російської підтримки сепаратистських військових формувань на сході [19].

Україна стверджує, що вбивства набули широкомасштабної та систематичної практики. Україна також апелює до випадків вчинення катування та жорсткого поводження з цивільним населенням, а також безпідставного позбавлення свободи. Численні групи кримських татар стали жертвами жорстокого поводження на підставі їхнього етнічного походження чи їхніх спроб захистити Українську національну символіку. Українським громадянам, які жили в Криму та Севастополі, автоматично надали російське громадянство, а на тих осіб, які висловили бажання залишити українське громадянство чинили тиск. Зафіксовані випадки нападів, насильницького зникнення та жорстокого поводження та приниження журналістів, які виконували свою роботу. Власність українських юридичних осіб, усупереч закону, передали під контроль самопроголошеній владі у Криму, причому російське законодавство ці дії згодом виправдало та підтвердило. Уряд України також зазначає, що внаслідок створення нового державного кордону між Кримом та Україною в'їзд українських громадян до Криму обмежено в неправовий спосіб [13].

Справу України проти Росії за скаргою № 43800/14 відкрили 13 червня 2014 р. Вона стосується викрадення трьох груп дітей-сиріт, дітей без батьківського нагляду та кількох дорослих, які їх супроводжували. Ці групи осіб, за неофіційною інформацією, викрали представники сепаратистських військових формувань на сході України у три етапи протягом червня, липня та серпня 2014 р. та незаконно перевезли до Росії. За кожною справою, завдяки засобам дипломатії української влади, дітей та дорослих повернули до України. Тимчасові заходи, застосовані Судом за правилом 39 Регламенту Суду, як зазначено у вступі до справи після першого інциденту, вказали Росії, що вона повинна забезпечити конвенційні права викрадених людей та забезпечити їхнє негайне повернення до України. Ці заходи відмінили після повернення викрадених до України. Як зазначила українська сторона, викраденням та нелегальним перетином кордону порушили ст. 2, 3, 5, 8 Конвенції 1950 р. та ст. 2 Додаткового протоколу № 4 до Конвенції 1950 р. Доповненням до двох міждержавних скарг станом на 2014 р. є 160 індивідуальних скарг проти України

або Росії чи обох країн. Здебільшого вони стосувалися різноманітних форм жорстокого поводження та незаконного обмеження свободи, а також містять скарги щодо порушення ст. 2 Конвенції 1950 р. Понад 20 з цих справ стосуються подій у Криму, решта – подій на Сході України [19].

ЄСПЛ 25 листопада 2014 р. передав Росії дві міждержавні скарги від уряду України з пропозицією подати коментарі щодо прийнятності заяв. Перша скарга стосується подій у Криму з березня 2014 р. та розвитку подій у східних регіонах країни; друга скарга стосується звинувачення у насильницькому зникненні трьох груп дітей у східній Україні та їхньому тимчасовому перевезенні на територію Росії у три етапи з червня до серпня 2014 р. Суд прийняв тимчасовий захід у першій справі стосовно обох сторін щодо утримання від дій, які порушуватимуть основні права та свободи цивільних осіб за Конвенцією 1950 р. [19].

Зазначимо, що 24 березня 2015 року ЄСПЛ повідомив Уряд України про відтермінування до 25 вересня 2015 року надання Урядом Російської Федерації коментарів щодо прийнятності заяв у справах України проти Росії [3]. Станом на 2015 р. в доповнення до двох міждержавних скарг суд розглядав 526 індивідуальних скарг. Понад 20 індивідуальних скарг пов'язані з подіями в Криму, здебільшого – у контексті встановлення Росією контролю над півостровом. Предмет скарг стосується позбавлення свободи, впливу внаслідок встановлення Росією контролю над півостровом на право на повагу до приватного життя, мирне користування власним майном, свободу пересування та різних аспектів кримінальних проваджень, які провадить влада Росії. Понад 500 індивідуальних скарг стосуються подій на Сході України за фактом незаконного позбавлення свободи та різних форм жорстокого поводження, більшість – щодо осіб, які брали участь у бойових діях [20].

ЄСПЛ 29 вересня 2015 р. запросив Росію подати коментарі щодо прийнятності нової міждержавної скарги, поданої урядом України 27 серпня 2015 р. Зазначена скарга України проти Росії (IV) №42410/15 стосується подій у Криму та на Сході України з вересня 2014 р. На запит Росії ЄСПЛ повідомив Уряд України про чергове відтермінування до 31 грудня 2015 р. для надання Урядом Росії коментарів щодо прийнятності заяв у справах «Україна проти Росії» та «Україна проти Росії (II)» [4].

Інша міждержавна скарга України проти Росії (III) №49537/14 вилучена зі списку слухань Суду. Таке рішення прийнято після того, як уряд України проінформував Суд щодо не бажання продовжувати цю скаргу, оскільки вже існує подана до Суду індивідуальна скарга, яка містить той самий об'єкт розгляду. Справа стосувалася обмеження свободи та жорстокого поводження з українським громадянином, який належить до кримсько-татарської етнічної групи, в контексті кримінального провадження, яке відкрила щодо нього Росія. Зокрема, уряд України оскаржував порушення ст. ст 2, 3 та 5 Конвенції 1950 р. щодо обмеження свободи та поводження з громадянином України кримським татаром Хайсером Джемілевім. Голова секції 10 липня 2014 р. поінформував обидві сторони спору, що вони зобов'язані забезпечити повагу конвенційних

прав пана Х. Джемілева, зокрема забезпечити повагу безпеки його особистості та його право на правову допомогу. 15 травня Україна поінформувала Суд, що вона скасовує свій позов, оскільки аналогічну скаргу, яка перебуває в судовому розгляді, подав пан Х. Джемілев [27].

Окрім того, станом на жовтень 2015 р. в Суді перебувало 1400 індивідуальних скарг, пов'язаних з подіями в Криму та бойовими діями на Сході України [18].

У своїх поясненнях до справи Україна проти Росії (IV) № 42410/15, яка охоплює період з вересня 2014 р., Україна стверджує, що Росія здійснювала і надалі здійснює ефективний контроль над Кримом, сепаратистськими угрупованнями та військовими підрозділами, які де факто контролюють окремі регіони Донецької та Луганської областей. За позицією України, Росія систематично порушує положення Конвенції 1950 р. Відповідно до скарги України, в Криму продовжують зникати опозиційні активісти та члени кримсько-татарської спільноти. На сході практично кожного дня гинуть цивільні та військові через використання сили контрольованими Росією військовими формуваннями. Український уряд вказує на безправні арешти кримських татар та проукраїнських активістів, обшуки та насильницькі захоплення церков, викрадення священників. У Донецькій та Луганській областях українські телеканали не транслюють, а свобода журналістської діяльності обмежено через обов'язкову реєстрацію всіх медіа. На території анексованого Криму, окупованих Донецької та Луганської областей у школах не подають жодної інформації українською мовою. В усіх районах, контрольованих Росією, жителі не мають змоги брати участь у виборах до Українського парламенту. ЄСПЛ запросив Росію подати коментарі щодо прийнятності скарги впродовж наступних 16-ти тижнів. Цікаво, що 9 червня 2015 р. *генеральний секретаріат* Ради Європи зареєстрував декларацію України про часткову відмову від своїх зобов'язань за ст. 5, 6, 8 та 13 Конвенції щодо тих районів Донецької та Луганської областей, де проходить антитерористична операція [12].

З метою ефективнішої роботи 9 лютого 2016 р. Суд вирішив розділити справу № 20958/14 від 13 березня 2014 р. за географічним критерієм. Усі претензії щодо подій у Криму, які відбувалися до вересня 2014 р., залишаються у справі №20958/14, а претензії щодо подій на Сході України та Донбасі, які відбувалися до вересня 2014 р., розглядатимуть у справі України проти Росії (V) №8019/16 [21]. Також 25 листопада 2016 р. суд вирішив розділити справу України проти Росії (IV) № 42410/15, яка стосувалася подій у Криму та на Сході України з вересня 2014 р., на одну справу під тим самим номером, яка охоплюватиме події в Криму. Справа України проти Росії (VI) щодо подій на Сході України та Донбасі зареєстрована за № 70856/16 [21].

Україна 11 серпня 2018 р. подала до ЄСПЛ проти Росії нову міждержавну скаргу за ст. 33, зареєстровану під номером 38334/18. Скарга стосується українських громадян, заарештованих і звинувачених (у деяких випадках засуджених) Росією за участь в організаціях, заборонених російським правом, як таких, що підбурюють до насильства, воєнних злочинів, шпіонажу та тероризму.

Україна оскаржувала порушення статей 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14 та 18 Конвенції 1950 р. Росія практикує адміністративну заборону українським громадянам висловлювати погляди щодо повернення кордонів до стану перед подіями 2014 р. [23]

У травні 2018 р. Судова палата, яка займалася провадженням цих скарг, вирішила передати їх на розгляд Великій палаті [14]. Таку практику використовують у випадках розгляду справ, що викликають серйозні питання щодо трактування положень Конвенції 1950 р. та Додаткових протоколів до неї. Зазначимо також, що станом на серпень 2018 р. Суд розглянув понад 4 000 індивідуальних скарг щодо подій у Криму та бойових дій на сході України [23].

Можна простежити певну аналогію скарг України проти Росії з міждержавними скаргами Грузії проти Росії. ЄСПЛ розглядає три міждержавні скарги Грузії проти Росії. Зокрема, 26 березня 2007 р. Грузія подала скаргу №13255/07 проти Росії щодо арешту, затримання та висилки з Росії громадян Росії. У своєму рішенні від 3 липня 2014 р. Суд ухвалив, що відбувалося порушення ст. 4 Протоколу № 4 та статей 3, 5, 15 Конвенції 1950 р. [8]. Отож 1 серпня 2008 р. Грузія подала скаргу проти Росії, яка стосувалася збройного конфлікту 2008 р. між Росією та Грузією та його наслідків. Скаргу розглядають досі. Грузія подала 16 листопада 2009 р. чергову скаргу проти Росії щодо затримання владою Південної Осетії 4-х грузинських підлітків. В результаті візиту комісара з прав людини Ради Європи чотирьох підлітків та ще одну особу, яку затримали раніше, звільнили. Отож 29 січня 2010 р. уряд Грузії заявив Суду, що більше не бажає продовжувати справу, і Судова палата її закрила [22]. Нову міждержавну скаргу під номером 39611/18 проти Росії Грузія подала 22 серпня 2018 р. Грузинський уряд зазначив у цій скарзі, що «Росія вчиняла та продовжує вчиняти переслідування, незаконні арешти, катування, вбивства та залякування етнічних грузинів, які спрямовані на примушення цих людей залишити адміністративні кордони, які сьогодні відділяють Грузію від Абхазії та Південної Осетії; ... Росія не виконує положення Конвенції 1950 р.; ... Архіл Татунашвілі був незаконно позбавлений свободи, катований та вбитий особами, за яких несе відповідальність Росія», отож дії Росії повинні підлягати розслідуванню згідно з Конвенцією 1950 р. щодо незаконного арешту та вбивства Давіта Башарулі, Гіга Откозорія та Архіла Татунашвілі. В цьому контексті грузинський уряд вбачає порушення статей 2, 3, 5, 8, 13, 14 та 18 Конвенції 1950 р., а також статей 1, 2 Додаткового протоколу №1 та ст. 2 Додаткового протоколу № 4 до Конвенції 1950 р. [23].

Висновки. Європейський суд з прав людини є ефективним регіональним механізмом захисту не тільки прав та свобод індивідів, а й інтересів держав-членів Ради Європи. Скарги України проти Росії мають, безперечно, велике значення для сприяння захисту прав людини на тимчасово непідконтрольних українському Уряду територіях. Водночас порушення подібних спорів додатково підриває міжнародний авторитет Росії, що сприятиме послабленню цієї державою впливу на території України. Попри численні позитивні аспекти, важливим недоліком залишається довготривалість судових процесів у

міжнародних судах загалом. ЄСПЛ – не виняток, оскільки значно раніше порушені скарги Грузії проти Росії досі перебувають у процесі розгляду Суду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Васюк Н. О. Конвенція про захист прав людини та основних свобод як обов'язків міжнародний договір про систему наднаціонального контролю за дотриманням прав людини / Н. О. Васюк, М. Г. Рожкова // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 13. – С. 117–119.
2. Вказано на необхідність вжити тимчасовий захід у міждержавній справі, відкритій за заявою України проти Росії // Press Release issued by the Registrar of the Court. – ECHR 073 (2014). – 13.03.2014 [Electronic source]. – Available at : <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-4700499-5705240>.
3. Інформація Міністерства юстиції про стан виконання плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» у 2015 році за квітень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/section_512.
4. Інформація Міністерства юстиції про стан виконання плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» у 2015 році за січень 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/section_512.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
6. Кориневич А. О. Імплементация стандартів загальної декларації прав людини у міжнародному праві / А. О. Кориневич // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2009. – Вип. 83 (Ч. II). – С. 178–182.
7. Протокол № 11, який передбачає перебудову контрольного механізму, створеного Конвенцією про захист прав і основних свобод людини від 11.05.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_536.
8. Справа Грузія проти України Заява № 13255/07 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-153716>.
9. Урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://minjust.gov.ua/m/uryadoviy-upovnovajeniy-u-spravah-evropeyskogo-sudu-prav-lyudini>.
10. Щорічний звіт про результати діяльності Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2017 р. людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://minjust.gov.ua/files/general/2018/02/20/20180220171407-57.pdf>.
11. Щорічний звіт про результати діяльності Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2016 р. людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://minjust.gov.ua/files/general/2017/10/25/20171025143300-81.pdf>.
12. Alleged widespread human rights violations in Crimea and eastern Ukraine: communicated. Ukraine v. Russia (IV) – No. 42410/15 // Information Note on the Court's case-law. – No. 189. – October 2015. – P. 45.
13. Alleged widespread human-rights violations in Crimea and Eastern Ukraine: communicated Ukraine v. Russia – no. 20958/14 and no. 43800/14 // Information Note on the Court's case-law. – No. 179. – November 2014. – P. 18.
14. Alleged widespread violations of human rights in Crimea and Eastern Ukraine: relinquishments in favour of the Grand Chamber Ukraine v. Russia, 20958/14, Ukraine v. Russia (IV), 42410/15, Ukraine v. Russia (V), 8019/16, Ukraine v. Russia (VI), 70856/16 [Section I] // Information Note on the Court's case-law. – No. 218. – May 2018. – P. 13.
15. Case of Cyprus v. Turkey. Application no. 25781/94 [Electronic source]. – Available at : http://www.ceceurope.org/wp-content/uploads/2015/08/CASE_OF_CYPRUS_v._TURKEY.pdf
16. Case of Ireland v. the United Kingdom. Application no. 5310/71 [Electronic source]. – Available at : <https://www.law.umich.edu/facultyhome/drwcasebook/Documents/Documents/Republic%20of%20Ireland%20v.%20United%20Kingdom.pdf>.

17. Contracting Parties called upon to refrain from taking any measures, in particular military actions, putting at risk life and health of the civilian population: interim measure applied. Ukraine v. Russia no. 20958/14 // Information Note on the Court's case-law. – No. 172. – March 2014. – P. 19.

18. European Court of Human Rights communicates to Russia new inter-State case concerning events in Crimea and Eastern Ukraine // Press Release issued by the Registrar of the Court. – ECHR 296 (2015). – 01.10.2015 [Electronic resource]. – Available at : <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-5187816-6420666>.

19. European Court of Human Rights deals with cases concerning Crimea and Eastern Ukraine // Press Release issued by the Registrar of the Court. – ECHR 345 (2014). – 26.11.2014 [Electronic source]. – Available at : <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-4945099-6056223>.

20. European Court of Human Rights extends time allowed for Russia's observations on admissibility of cases concerning Crimea and Eastern Ukraine // Press Release issued by the Registrar of the Court. – ECHR 122 (2015). – 13.04.2015 [Electronic resource]. – Available at : <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-5060610-6225576>.

21. Grand Chamber to examine four complaints by Ukraine against Russia over Crimea and Eastern Ukraine // Press Release issued by the Registrar of the Court. – ECHR 173 (2018). – 09.05.2018. [Electronic resource]. – Available at : <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-6081540-7832894>.

22. New inter-State application brought by Georgia against Russia // Press Release issued by the Registrar of the Court. – ECHR 287 (2018). – 31.08.2018. [Electronic resource]. – Available at : <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-6176209-8005403>.

23. New inter-State application brought by Ukraine against Russia // Press Release issued by the Registrar of the Court. – ECHR 277 (2018). – 27.08.2018. [Electronic resource]. – Available at : <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-6172867-7998333>.

24. *Schabas W. A. The European Convention on Human Rights: A Commentary / W. A. Schabas.* – Oxford University Press, 2015. – 1307 p. – P. 724.

25. The Court in Brief // Council of Europe [Electronic source]. – Available at : https://www.echr.coe.int/Documents/Court_in_brief_ENG.pdf.

26. The Greek Case (Application no. 3321/67 – Denmark v. Greece; Application no.3322/67 – Norway v. Greece; Application no.3323/67 – Sweden v. Greece; Application no.3344/67 – Netherlands v. Greece [Electronic source]. – Available at : <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-73020&filename=001-73020.pdf>

27. Ukraine v. Russia. Third section decision Application no. 49537/14. – 24 September 2015 [Electronic resource]. – Available at : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-157568>.

Стаття надійшла до редколегії 10.06.2018

Прийнята до друку 01.09.2018

COMPETENCE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS IN THE INTERSTATE DISPUTES – UKRAINE VERSUS RUSSIAN FEDERATION CASES

Ihor Zeman

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032) 239-41-99,
e-mail: izeman@ukr.net*

The article presents the research of the ECHR competence in the interstate disputes. The impact of Universal Declaration on Human Rights on the adoption of the European Convention on Human Rights has been investigated. The main emphasis has been placed on the interstate disputes between Ukraine and Russia.

Since 2014 there have been six Ukraine v. Russia inter-State applications. They have subsequently been regrouped into three applications, which are currently still pending. The cases concern Ukraine's allegations of violations of the European Convention on Human Rights by Russia and armed groups which Russia allegedly controls. The applications were made under several Articles. The Government of

Ukraine alleges violations of Articles 3 (prohibition of torture and inhuman or degrading treatment), 5 (right to liberty and security), 6 (right to a fair trial), 8 (right to respect for private and family life), 9 (freedom of thought, conscience and religion), 11 (freedom of assembly and association), 13 (right to an effective remedy), 14 (prohibition of discrimination) of the Convention dated 1950. Under the submitted applications, the Government of Ukraine maintain that Russia has exercised and continues to exercise effective control over Crimea and – by controlling separatists and armed groups there – de facto control over the regions of Donetsk and Luhansk. According to the Government of Ukraine, Russia is therefore responsible for numerous violations of the European Convention on Human Rights in those areas.

In addition to the inter-State cases, there are over 4,000 individual applications before the Court which are apparently related to the events in Crimea or the hostilities in Eastern Ukraine.

Key words: The European Court of Human Rights; interstate dispute; annexation of Crimea; armed conflict; Eastern Ukraine.